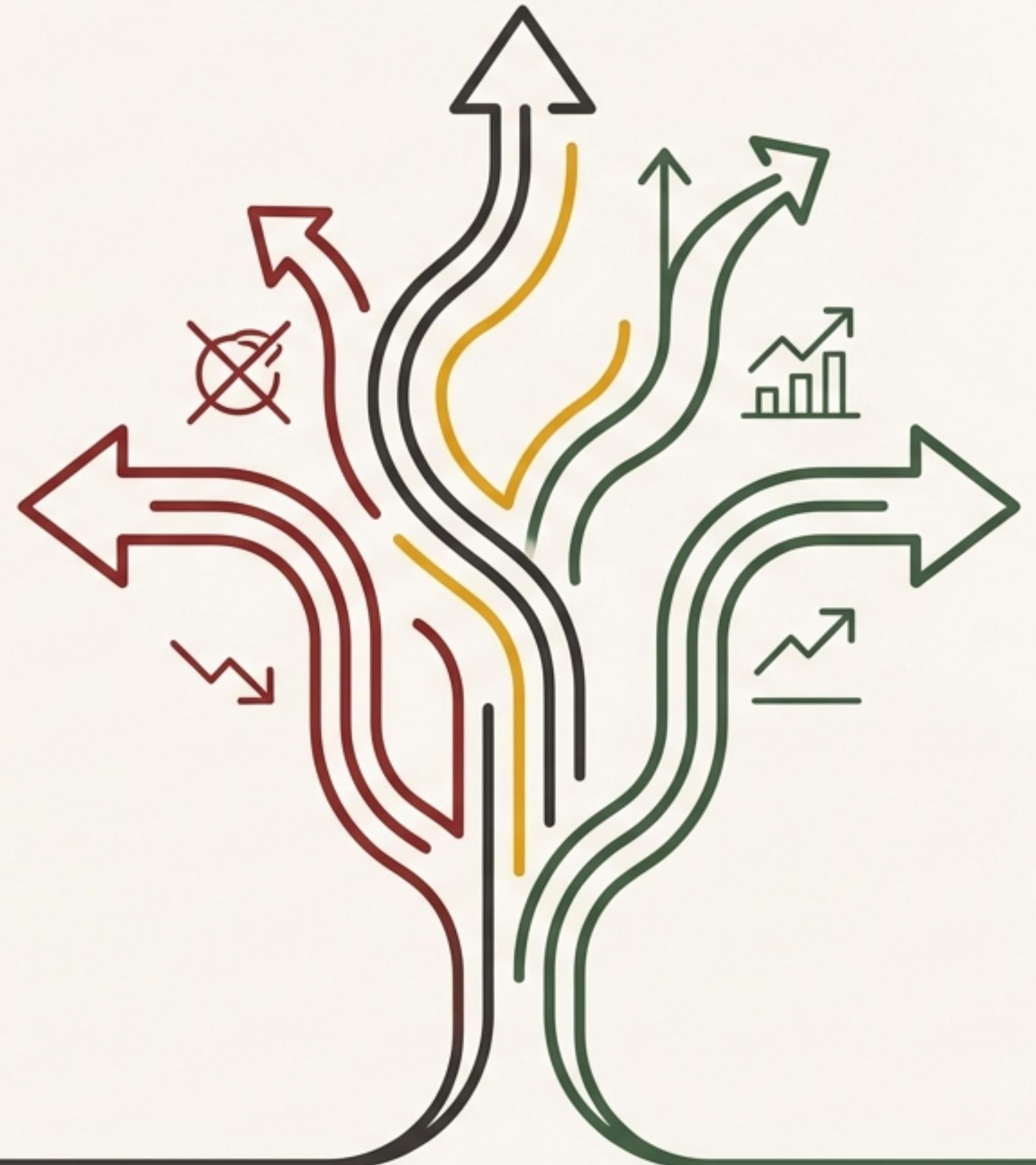

מבוא לימייקו-כלכלה: המדריך להבנת העולם (ולמבחן)

מושגי יסוד ועד עקומת התמורה, צעד אחר צעד.

במצגת זו נפרק את מושגי היסוד של הכלכלה. נתחיל מהבעיה הבסיסית ביותר שמניעה הכל, ונבנה את ההבנה שלנו שכבה אחר שכבה.
המטרה: להבין את היגיון, לא רק לשנן נוסחות.

הכל מתחיל כאן: בעיית המחסור (Scarcity)

הסביר לסייע

תחשבו על צנצנת עוגיות במטבח. כל המשפחה רוצה עוגייה, אבל יש רק עשר עוגיות. אין מספיק לכלום כדי ללקחת כמה מהם רוצים, מתי שהם רוצים. זהו 'מחסור' בשפת רחוב: הרצונות שלנו גדולים יותר מכמות המשאבים שיש לנו.

הגדרה אקדמית

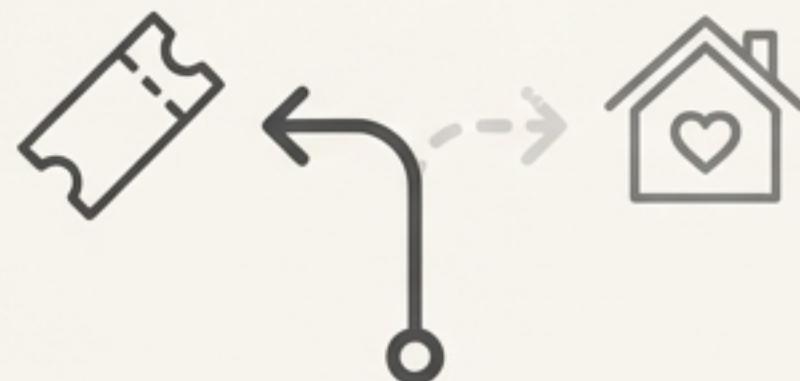
מדע הכלכלי עוסק במחקר ההתנהגות האנושית והאינטראקטיות החברתית בהתמודדות מול **תופעת המחסור**.

המשאבים בעולם (זמן, כסף, חומרי גלם) מוגבלים, בעוד שהצרכים והרצונות האנושיים אינם מוגבלים. הכלכלת לא חוקרת את תופעת המחסור עצמה (היא פשוט קיימת), אלא את האופן שבו אנו מתמודדים איתיה.

זו הסיבה שמדע הכלכלה קיים בכלל.

אין ארכחות חינם: עלות אלטרנטיבית (Opportunity Cost)

הסבר לסתה

יש לנו שעתים פנויות ביום שבת. אתה יכול או ללכת לסרט עם חברים, או לבקר את סבתא. או אפשר לעשות את שניהם. אם בחרת ללכת לסרט, המחיר ששילמת הוא לא רק מחיר הקרטיס, אלא גם הביקור אצל סבתא שעלי ויתרת. הוויתור הזה הוא הערך האמיתית של הבחירה שלך.

הגדרה אקדמית

המשמעות הישירה של תופעת המחשבור היא שלכל בחירה יש **עלות אלטרנטיבית**. כאשר בוחרים באלטרנטיבאה אחת, חיבאים חיבאים לווטר על אלטרנטיבאה אחרת. העלות האלטרנטיבית היא הוויתור על האלטרנטיבה הטובה ביותר הבאה.

תרגיל מחשבתי: מה העלות של רכישת חיסונים לקורונה?

ממשלה ישראל שוקלת לרכוש חיסונים. מהי העלות האלטרנטיבית של הבחירה זו?

שלב 1: האילוץ

הכספי ציריך להגעה מאיפשהו. נבחן שלוש אפשרויות מימון, שלכל אחת עלות אלטרנטיבית שונה.

שלב 2: אפשרות א' - קיצוץ בחינוך

הפעולה: הממשלה מקצתת 1000 שעות הוראה בנסיבות יב'.

הוצאות האלטרנטיבית: 'ויתור על 1000 שעות הוראה'.

שלב 3: אפשרות ב' - קיצוץ בביטחון פנים

הפעולה: הממשלה מקצתת 60 תקנים במשטרה.

הוצאות האלטרנטיבית: 'ויתור על 60 שוטרים'.

שלב 4: אפשרות ג' - הعلاאת מיסים

הפעולה: הממשלה מקטינה את הכנסה הפנוייה של משקי הבית ב-20 מיליון ש"ח.

הוצאות האלטרנטיבית: 'ירידה של 20 מיליון ש"ח בהכנסה הפנוייה של הציבור'.

העלות האלטרנטיבית היא לא 'כספי', אלא מה שהיינו יכולים לעשות עם המשאבים האלה במקום.

זהירות, מלכודת! הוצאות היא לא רק מה ששלמת בקופה.

הטעות הנפוצה

סטודנטים רבים נופלים במלכודת של חישוב עלויות כספיות בלבד. הם חושבים שההוצאות של לימודים באוניברסיטה היא רק שכר הלימוד. הם שוכחים את הוצאות האלטרנטטיבית הגדולה ביותר: השכר שהם יכולים להרוויח אילו עבדו במשרה מלאה במקום למדוד.

דges ל מבחן

בכל שאלה על הוצאות, שאלו את עצמכם: "על מה עוד ויתרו כאן?"
חפשו את הויתור הנסתור - זמן, ייצור אחר, הנאה. זה המפתח לניקוד מלא.

זכרו לשאול:

ומה עוד?

(What else?)

הוצאות אלטרנטטיבית היא תמיד מה שהיא יכולה להיות.

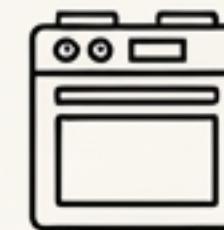
המתכון לייצור: שלושת גורמי הייצור

קמח

אופה

תנור

כדי לייצר משהו (למשל, עוגה), אנחנו צריכים 'מתכון'. המתכון הכלכלי תמיד דרש שלושה סוגים 'מצרכים':

1. **חומר גלם מהטבע** (קמח, מים)
2. **עובדת של האופה** (המאמץ הפיזי והמנטלי)
3. **כליים** (התנור, המיקסר)

בכלכלה, אנחנו קוראים להבכללה, אנחנו קוראים להם '**גורמי ייצור**'.

גורמי ייצור טבעיים

משאבים מהטבע (קרקע, מים, גז, מוחבים).

גורם ייצור עבודה

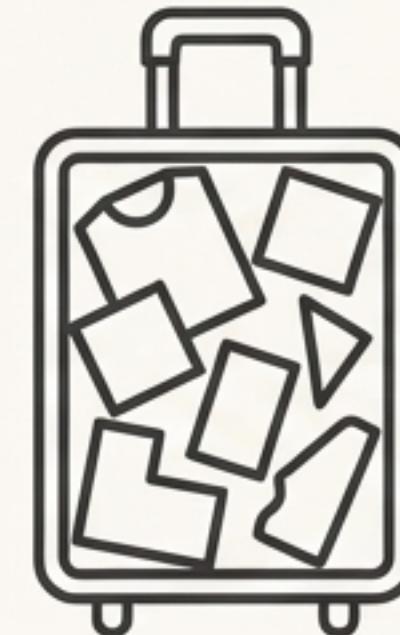
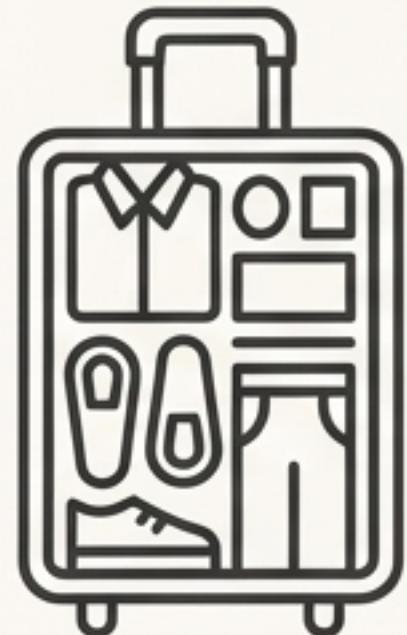
כל מאמץ אנושי, פיזי או מנטלי, בתהליך הייצור.

הון פיסי

משאבים שייצרו בעבר ומשמשים כעת לייצור (ליקות (מכונות, ציוד, מבנים)).

האם אנחנו מצליחים את המקסימום? מושג היעילות

הסבר לסתתא

"צורך עיל" זה כמו לא רוד מזוודה בצורה מושלמת. ניצלה כל סנטימטר של מקום. אי אפשר להוסיף עוד חולצה בלי להוציא את הנעליים. "צורך לא עיל" זה כישיש לר' 'חורים' של אויר במזוודה - היהת יכול להכניס להכניס עוד דברים בלי לוותר על כלום.

הגדרה אקדמית

יעיל: יוצר הוא **יעיל** אם לא ניתן להגדיל תפוקה ממוצר אחד, מבלי להקטין תפוקה ממוצר אחר.

לא עיל: יוצר הוא **לא עיל** אם ניתן להגדיל תפוקה ממוצר אחד, מבלי להקטין תפוקה ממוצר אחר.

תרגיל: יעיל או לא יעיל?

נתוני הבעיה

בمشק 100 עובדים. כל עובד יכול לייצר ביחידת זמן נתונה:

- 1 יחידת מוצר X' או 2 יחידות מוצר Y'.

לכן, המקסימום שהמשק יכול לייצר הוא $X = 100$ או $Y = 200$.

בדיקות נקודות ייצור

נקודת א': ($50X, 100Y$)

נקודת ב': ($50X, 50Y$)

ניתוח: כדי לייצר $X = 50$ נדרשים 50 עובדים.
כדי לייצר $Y = 50$ נדרשים רק 25 עובדים.
סה"כ מועסקים 75 עובדים, ו-25 מובטלים.

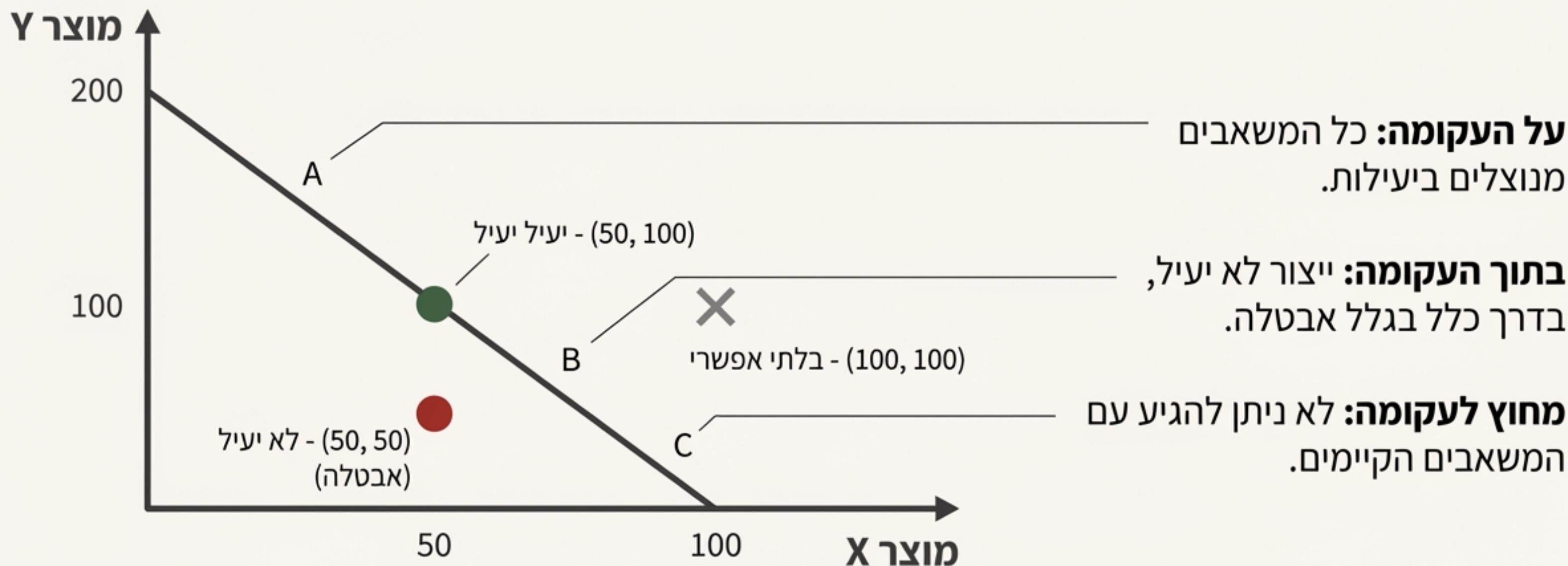
ניתוח: כדי לייצר $X = 50$ נדרשים 50 עובדים.
50 העובדים הננותרים יכולים לייצר בדיק $Y = 100$.
כל העובדים מועסקים באופן אופטימלי.

מסקנה*: לא יעיל.
אפשר להגדיל את תפוקת Y ל-100 (באמצעות 25 העובדים הננספים) **אבל** להקטין את תפוקת X .

מסקנה*: יעיל.
אי אפשר לייצר יותר X בלי לוותר על Y .

עקומת התמורה: מפת האפשרויות של המשק

עקומת התמורה (Production Possibility Frontier) היא אוסף כל צירופי התפוקות שהמשק יכול לייצר באופן **יעיל** בהינתן גורמי הייצור והטכנולוגיה שלו.

זהירות, מלכודת! 'תעסוקה מלאה' ≠ 'יעילות'

מיתוס 1: תעסוקה מלאה בהכרח גוררת יעילות? לא!

דוגמא: נניח שבמשק יש 10 נגרים ו-10 חקלאים. אם נשלח את כל הנגרים לגדל גזר ואת כל החקלאים לבנות ארוןות, תהיה תעסוקה מלאה (כולם עובדים), אבל הייצור יהיה **מואוד לא יעיל**. כל אחד צריך לעבוד בתחום שיש לו יתרון יחסית.

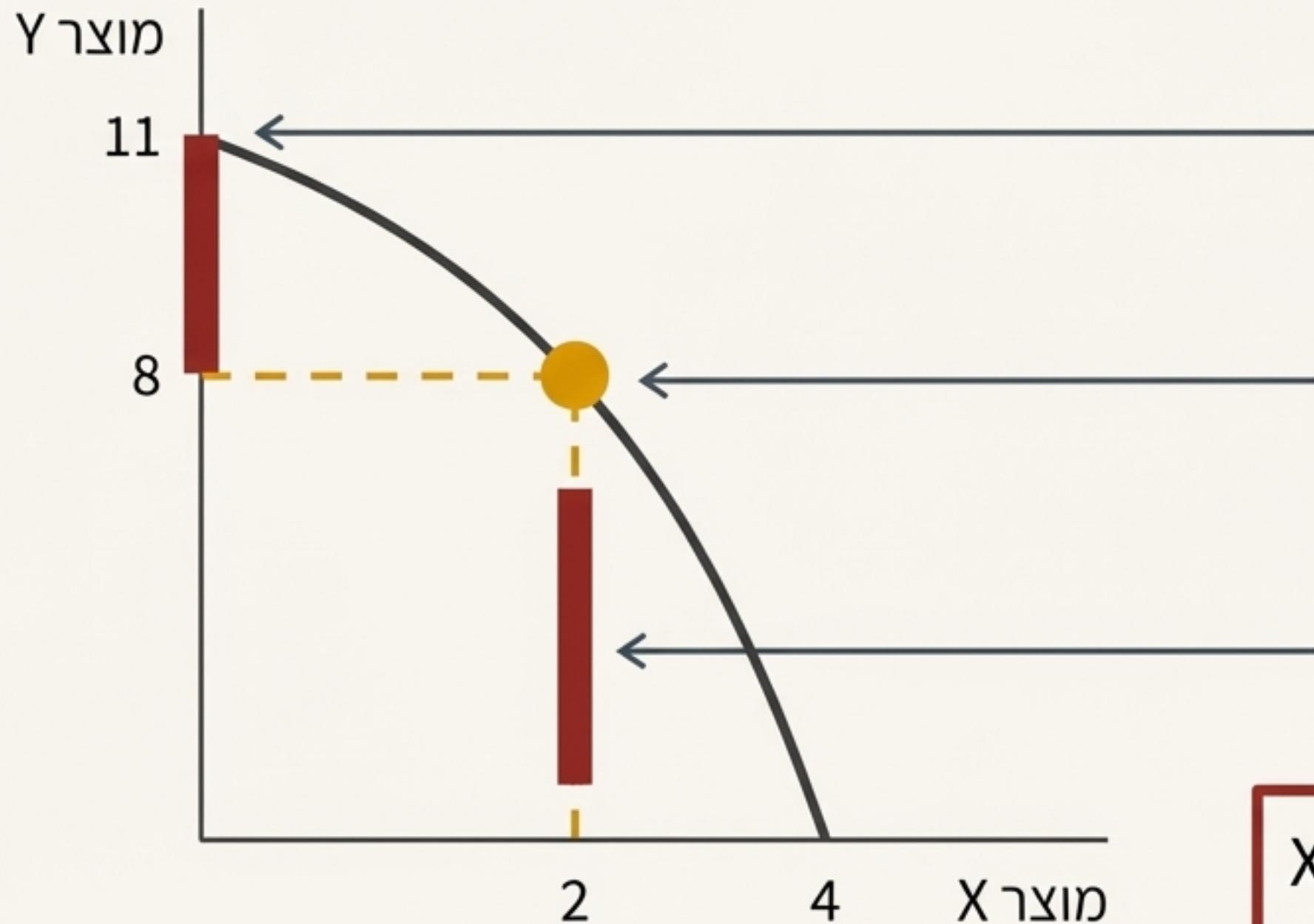
מיתוס 2: יעילות בהכרח גוררת תעסוקה תעסוקה מלאה? לא!

דוגמא: נניח שבבית חולים יש 800 אנשי צוות שיודעים להפעיל מכונות הנשמה, אבל יש 3000 מכונות. כדי לייצר 'בריאות' באופן **יעיל**, נדרש 800 מכונות עם 800 אנשי הצוות. **2200** המכונות הנותרות יהיו **'mobotilot'** (בטלה מבנית). זו הקצתה עילה למטרות שאין תעסוקה מלאה של כל גורמי הייצור.

чисוב עלות אלטרנטיבית על העקומה

בhinתן עקומת התמורה הבאה, מהי הוצאות האלטרנטיבית **הכללית** של ייצור 2 יחידות ממוצר X?

ויזואליה: הגרף

שרשרת המחשבה

שלב 1: מה המקסימום שהינו יכולים לייצר?
אם היו מיצרים 0 יחידות של X, היו יכולים לייצר
לייצר 11 יחידות של Y.

שלב 2: מה אנחנו מיצרים בפועל?
כשה בחרנו לייצר 2 יחידות של X, אנחנו יכולים לייצר
רק 8 יחידות של Y.

שלב 3: מהו הוויתור?
ההפרש הוא הוויתור שלנו. ויתרנו על $11 - 8 = 3$
יחידות של Y.

הוצאות האלטרנטיבית הכללית לייצור 2 יחידות X
היא **3 יחידות Y**.

סיכום: מילון 'רחוב-קדמי' והמסר המרכזי

חלק 1: המילון

שפה אקדמית

תרגום לשפת רחוב

אין מספיק לכולם
על מה יותרת?/
המצרכים והכלים
ニצול מקסימלי, בלי בזבוז
מפתח כל האפשרויות שלנו

מחסור (Scarcity)
עלות אלטרנטיבית (Opportunity Cost)
גורם יוצר (Factors of Production)
יעילות בייצור (Production Efficiency)
עקומת התמורה (PPF)

חלק 2: המסר לקחת הביתה

כלכלה היא מדע הבחירה בעולם של אילוצים.

בכל פעם שאתם רואים גרפ או נוסחה, תהאלו את עצמכם:

מה הבחירה כאן ועל מה מותרים?

אם תבינו את הויתור, תבינו את הכלכלה.